

se šolske dolžnosti otrokom olajšajo, s tem pa tudi šolski stroški zmanjšajo.

Ukaz ministra za uk in bogočastje od dne 8. junija t. l. določuje v smislu šolske postave od dne 2. maja t. l. nekatere olajšave o šolskem obiskovanju, ki se morejo deliti na splošnih ljudskih šolah otrokom, ki so bili v šoli poučevani celih 6 let.

Na jedni in isti šoli se more v šolskem obiskovanju deliti le jedna odločena vrsta olajšav. Poučevanje ne sme prenehati ne v 7. ne v 8. šolskem letu. Izmed olajšav, katerih je več vrst, vtegne za kmetovalce pripravna biti ta-le: Obiskovanje šole zimskega poluletja. Prošnjo za olajšavo šolske dolžnosti sestaviti in okrajnemu šolskemu svetu predložiti ima pravico občinski zastop. K prošnji pridene se tudi zapisnik tiste seje, v kateri se je prošnja sklenila in spisala. Zapisnik se spiše tako-le:

Zapisnik.

Vsi občinski odborniki občine J. bili so povabljeni, naj pridejo dne k seji občinskega zastopa, da sklepajo o prošnji: da se olajša šolska dolžnost. Prišlo je k seji zastopnikov in sklenili so predložiti okrajnemu šolskemu svetu pridjano ulogo s prošnjo naj bi jo ta podpiral in odposlal vis. c. k. deželnemu šolskemu svetu.

Občina J.... dne..... 1883.

(Sledijo podpisi župana in dveh občinskih svetovalcev.)

Prošnja.

Slavni okrajni šolski svet!

Občinski zastop občine J....., ki svoje otroke pošilja v ljudsko šolo v J....., sklenil je kakor priča priloženi zapisnik, v seji dne... poslužiti se olajšav, ki jih dovoljuje za šolsko obiskovanje § 21 postave od 2. maja 1883 in prositi: Naj bi otroci, ki so že polnih šest let v šolo hodili, v sedmem in osmem šolskem letu samo po zimi šolo redno obiskovali, po leti pa šolskega obiskovanja oproščeni bili, da se zamorejo doma za manjša opravila porabiti, za katera bi bilo sicer treba tuje ljudi najemati in plačevati.

Podpisani občinski zastop udano prosi, naj blagovoli sl. okr. šolski svet to na šolsko postavo oprto in opravičeno prošnjo podpirati in izročiti vis. c. k. deželnemu šolskemu svetu.

Zastop občine J..... dne..... 1883.

(Sledijo podpisi župana in tistih odbornikov, ki so s tem sklepom zadovoljni.)

Napis zunaj:

Slavnemu okrajnemu šolskemu svetu v J.!

Občinski zastop v J. prosi, naj se olajša šolska dolžnost v 7. in 8. letu na tamošnji ljudski šoli.

Pridobilne in gospodarstvene zadruge na Avstrijskem.

Malo tednov pred Dunajskim „krahom“ leta 1873. dobila je postava o pridobilnih in gospodarstvenih zadrugah ali društvih, namreč 9. aprila 1873., najvišje potrjenje. Postava je stara že 10 let in gotovo je potrebno, da se pogleda na delovanje teh zadrug in njih razširjenje.

Prvo štatistiko o pridobilnih in gospodarstvenih društvih sestavil je H. Ziller, ki je pred kratkim izšla. Ta štatistika je prvo delo te vrste in obsega celo poročilo o zadrugah prav natanko in številke so tako zanimljive, da je želeli, da bi se spisovatelj kmalu zopet tega trudapolnega dela poprijel, ker iz vkupnega delovanja zadrug je razvidno, se li v smislu zadrugne postave na korist ljudstva zadruge širijo in če ljudstvo sploh razvidi korist zadrugnega delovanja.

Sledeči podatki, katere sem povzel večinoma iz zgoraj omenjene Zillerjeve štatistike, obsegajo stanje koncem leta 1881., torej le 7½ letno delovanje.

Koncem leta 1881. bilo je v Cislitvaniji na podlagi zadrugne postave od leta 1873. registrovanih 1198 zadrug; od teh jih je imela Češka 384, Moravska 331, Galicija 155, Spodnje-Avstrijska 147, Štajerska 45, Šleska 34, Tirolska 27, Gornje-Avstrijska 21 in 54 druge dežele. Razen teh je še 317 neregistrovanih zadrug, ki so prav za prav društva, katera so se ustanovila na podlagi društvene postave od leta 1852. in katera se še neso dala registrovati po novejši postavi. Iz mej teh 317 društev je 156 posojilnic, 100 konsumnih, 50 poljedelskih in samo 2 obrtniški društvi. Teh društev je na Českem 128, na Moravskem 55, na Tirolskem 51, ostanek po drugih deželah.

Izmej 1198 registrovanih zadrug jih je 572 z neomejenim jamstvom.

Mej temi 1198 zadrugami je 973 posojilnic, 135 konsumnih društev, 39 obrtnih, 10 trgovinskih zadrug, ostalih 41 zadrug se peča z raznovrstnimi podjetji, kakor s stavbami, surovinami, zavarovanjem itd.

Iz teh števil je razvidno, da se peča 81% z denarnim prometom in le mali del vseh zadrug jih ima obrtnija, tako da smem reči, da so mali obrtniki dozdej prezirali korist zadrug.

Poglejmo si s prvega samo posojilnice. Koncem leta 1881. bilo je vseh 1129 (973 registrovanih, 156 neregistrovanih). Po deželah se tako delé: Češka 425, Moravska 304, Galicija 140, Spodnje-Avstrijska 128, Šleska 33, Štajerska 32, Zgornje-Avstrijska 16, Koroška 13, Primorska 9, Bukovina 9, Tirolska 8, Kranjska 7, Dalmacija 3 in Solnograška 2.

Posojilnice so torej jako različno razdeljene na posamezne dežele in participirate Češka in Moravska s 65°/_o vseh posojilnic.

Zanimljivo je tudi, kako se delé v teh dveh deželah zadruga z ozirom na narod, pri katerih je merodajno jezikovno poslovanje. Na Češkem je namreč 245 českih in 180 nemških, na Moravskem pa 214 českih in samo 90 nemških posojilnic.

Ziller-jeva statistika ne poroča žalibože o delovanju vseh posojilnic, ampak le od 726 izmed 1129, torej ni v naslednjih številkah izražen ves promet.

Vseh zadružnikov imajo česke zadruga, s povprek 693, potem Galicija s 588. Štajerske zadruga imajo povprek 195, Kranjska pa 137 udov.

Skoro polovica zadrug daje tudi neudom posojila itd. in morajo zaradi tega veliko večji davek plačevati.

Kakor računni teh 726 društva kažejo, je bilo leta 1881. izposojenih okroglih 172 milijonov gld.; konec leta 1883. = 134 milijonov gld. Od tega je Češka sama izposodila 67 milijonov (nemške 23 milij., česke pa 44 milij.). Torej je češka sama izposodila več nego tretjino vseh zadrug.

Jako malo so pa vse štajerske posojilnice izposodile, namreč samo 1·7 milij.

(Konec prih.)

Gospodarske stvari.

List in sad.

Najbolj so toraj listi blizo grozdov tisti, kateri jagodam največ sladkorja narejajo in pošiljajo. Nabor sladkorja v grozdu in njegovih jagodah je v prvi vrsti odvisen od temperature njihove. Svitloba nima na njegovo pretakanje nobenega vpliva. Nekaj v jagodah nabranega sladkorja se od teh samih porabi za rast in oddihavanje. Kilogram grozdja je začetek avgusta v 24 urah tri grame sladkorja podihal toraj v 10 dneh tri procente med tem ko ga o tem času jagode poprek le 6—7 procentov v sebi imajo.

Kislina v grozdnih jagodah se nahajajoča je tudi izdelek oddihavanja; naprej in naprej se nareja vsled sladkorjevega razkrojavanja kislina, ktera se pa istodobno nadalje razkrojeva in poslednji izdelek ogelno kislino izdihava. Kolikor živejša menjava snovi, toliko več kislina. Bolj ko grozdje dozoreva, manjša je snovna menjava in s tem tudi toliko manj kislina v grozdnih jagodah.

Dvojna pot je, po katerih se daje zorenje grozdja pospeševati. Najpoprej je treba narejanje sladkorja v trsu pomnoževati, kajti iz rozge, ki je bogata na sladkorji, more grozd hitreje in lahkeje potrebi po sladkorju zadostiti, kakor pa iz rozge, ki nima ali nič ali le malo sladkorja v sebi. V

drugič morajo grozdi toplo imeti. Zato mora biti zemlja topla, solnce jo mora obsevati tako, da podne in še bolj po noči dosti toplote zraku in grozdju oddavati more. Plevelj ne sme zemlje pokrivati in jo tako hladiti. Ker je zrak v najnižjih plasteh neposredno nad zemljo najbolj topel, v viših plasteh pa hladnejši, za to morajo grozdi kolikor najbolj blizo zemlje biti.

Gosti listje hladijo po zorenji okolico. Zato grozdje, ki je sred gostega trsovja, po času zori. Grozdi morajo kolikor mogoče prosto viseti in le prav malo v senci biti. Vendar pa tudi ni prav grozdje prek in prek solnčnim žarkom izpostavljeni. Tako se grozdje tak močno vgreje, da njegova temperatura, ovo višino, ki je za dozorevanje najbolj ugodna (okoli 30° Celsijevih) prestopi. Tako grozdje dobiva prekomerno debelo mešičje in je manj sladko od onega, ki je bilo sicer dobro greto pa malo v senci.

Podkavanjska skušnja za one kovačke pomočnike, kateri se podkavanja niso učili na podkovaške šoli v Gradci, vrši se tam meseca decembra t. l. Naglašajo se do konca nov. t. l. ravnateljstvu omenjene šole.

Sejmi. 5. nov. Lesično, Ribnica, 6. nov. sv. Janž pod Arvežem, Lemberg, Nova cerkva, Brežice, Obrež ptujski, Rečica.

Dopisi.

Iz Ljubljane. (Banka Slavija — Narodni dom) sklenila je v drugem letošnjem četrtletju, t. j. od 1. aprila do 30. junija t. l. 21079 novih zavarovanj za kapital 18.662.078 fl. 73 kr., za kar se jej je plačalo zavarovalnine in pristojbin 516.036 fl. 66 kr. Za škode se je izplačalo v tem času 154.596 fl. 51 kr. Denarni promet glavne blagajnice znašal je 2.319.567 fl. 26 kr. in od bančnih kapitalij bilo je v tem času vloženih 212.395 fl. 50 kr. v česko-moravskih in galiških založnicah, in 1.175.550 fl. 34 kr. izposojenih na Lipolske. Gasilne brizgalnice oddala je banka 5 občinam. Od 1. januarja do 30. junija t. l. bilo je na novo sklenjenih 30.851 zavarovalnih pogodb za kapital 29.973.750 fl. 90 kr. proti zavarovalnim in postranskim plačilom 863.098 fl. 42 kr. Za škode se je izplačalo v prvem polletju 234.022 fl. 99 kr. Samoupravna društva za zavarovanje užitka in pokojnin postajajo čez dalje bolj priljubljena. Pristopilo jim je namreč do konca junija t. l. 702 členov, ki so zavarovali užitkov in pokojnin za 130.743 fl. 50 kr. in vpisali vlog 526.661 fl. 14 kr. — Zastopniška pokojninska zaloga imela je do konca junija 1883 4452 deležnikov, a njeno premoženje narastlo je na 34.647 fl. 93 kr. — Album na korist „Narodnemu Domu“ v Ljubljani. S tem naslovom izdali bodo Čehi o prihodnji veliki noči zbirko raznih sestavkov, v verzih in prosih, iz peres najodličnejših svojih pes-